

# Het MAB vóór 50 jaar

**A. F. Tempelaar**

**december 1940**

De redactie kondigt een vernieuwing aan. Met ingang van januari 1941 zal het maandblad 'wat den inhoud betreft, in grootere omvang gaan verschijnen, doch wat het formaat betreft, worden gebracht op het veel handzamere boekformaat'. Voorts zal de rubriek 'Examenvraagstukken' alleen kwartaalsgewijze als bijlage verschijnen. De redactie beoogt door deze vernieuwing een ruimere plaats toe te kennen aan de bedrijfseconomische vraagstukken 'en aldus vooral de wetenschappelijke beoefening der bedrijfshuishoudkunde te bevorderen'. De betekenis van het blad op het gebied van de accountancy blijft gehandhaafd. De redactie hoopt op deze wijze tegemoet te komen aan het verlangen van de beoefenaars der bedrijfseconomie 'naar een tribune waar zij de resultaten van hun arbeid bij tijd en wijle in goed gezelschap kunnen openbaar maken'.

Voorts deelt de redactie mede dat M. Pimentel uit de redactie zal treden. 'Wegens zijn verblijf in het buitenland is hij in de onmogelijkheid deel te nemen aan den redactioneelen arbeid'. Pimentel, die van de oprichting van het MAB af deel had uitgemaakt van de redactie, had de wens tot uit-treden reeds bij zijn vertrek naar het buitenland in het begin van het jaar gemaakt. (De vrees voor inval van de Duitsers was hieraan niet vreemd – AFT.)

Maart 1940 had James Polak, oud voorzitter van het NIVA, op verzoek van de redactie een artikel geschreven over 'De samenwerking tusschen wiskundig adviseur en accountant in het levensverzekeringsbedrijf'. Het artikel werd in december geplaatst. Bij de Nederlandse levensverzekeringsmaatschappijen is het gebruikelijk dat het jaarverslag vergezeld gaat van twee verklaringen, namelijk één van een actuaris en één van een accountant.

'Zeer kort gezegd verklaart eerstgenoemde, dat de premiereserve tot het in de balans genoemde bedrag juist is bepaald en de tweede, dat hij – steunende op eerstbedoelde verklaring – de geheele jaarrekening goedkeurt'.

Volgens de schrijver zijn er dus twee functionarissen die – elk met een hun toegewezen taak – samenwerken tot hetzelfde doel, namelijk zekerheid te verschaffen omtrent de door de ondernemingsleiding te verrichten publikatie. Hoe staan de zaken, wanneer de actuariële verklaring wordt afgegeven door een lid van het personeel van de verzekeringsmaatschappij? Ofschoon Polak in een voetnoot opmerkt dat in materiële zin niemand geheel onafhankelijk is en in morele zin iedereen onafhankelijk kan zijn, staat ook voor hem vast dat aan een verklaring van een lid van het personeel nimmer de zelfde waarde kan worden gehecht als aan die van een buitenstaander.

Sommige accountants zijn van mening dat in dit geval niet naar de verklaring van de – interne – actuaris mag worden verwezen, maar dat zij een andere weg moeten vinden om de verantwoordelijkheid voor de gehele jaarrekening (dus inclusief de post Wiskundige Reserve) te kunnen dragen. Wanneer de accountant de hiertoe benodigde kennis mist zou hij volgens die stroming moeten trachten zelf de hulp van een deskundige in te roepen (wie zal dat betalen?). Polak huldigt een geheel andere opvatting over dit vraagstuk. Volgens hem heeft de accountant geen verantwoordelijkheid voor de juistheid van de premiereserve. De beoordeling of er een behoefte bestaat aan een verklaring van een buitenstaand actuaris, 'hoe onze persoonlijke meening daarover ook moge zijn, zou aan belanghebbenden, in laatste

A. F. Tempelaar, registeraccountant, was lid van de maatschap Dijker en Doornbos (rechtsvoorganger van Coopers & Lybrand Dijker Van Dien) en vervulde vele functies in de beroepsorganisaties in binnen- en buitenland.

instantie aan de Verzekeringkamer kunnen worden overgelaten'.

De schrijver erkent dat er in accountantskringen de overtuiging is gegroeid dat de certificerende accountant – hoezeer hij niet verantwoordelijk is voor de juiste berekening van de premiereserve – toch niet geheel onverschillig daartegenover mag staan. Met name dat hij wel enige verantwoordelijkheid ervoor zou dragen, dat alle lopende verzekeringen in deze berekening zijn opgenomen. Maar welke interpretaties men ook aan deze opvatting wilde geven, Polak vindt ze alle niet sterk gefundeerd. Volgens hem is hier 'een scherp begrensde, duidelijk geformuleerde taakverdeling met daarop aansluitende gesplitste verantwoordelijkheid. Men behoeft niet aan te nemen dat iemand de verklaringen 'zoo slecht leest, dat hij op grond van zijn vertrouwen in den accountant aanneemt, dat de reserve juist berekend is'.

Ondanks de gescheiden verantwoordelijkheid acht Polak een samenwerking tussen beide deskundigen zeer belangrijk, eigenlijk onontbeerlijk. Hij werkt die gedachte nader uit. En passant maakt hij enkele opmerkingen aangaande de accountantscontrole. Zo acht hij de controle aan de hand van bescheiden lang niet zo afdoende als men vroeger heeft gemeend (deze faalt bijna volledig voor zover het erom gaat vast te stellen dat alle te boeken posten inderdaad zijn geboekt). De langzamerhand meer in tel komende verbandscontrole is een hoogst noodzakelijke aanvulling. Voorts merkt de schrijver nog op, dat hij niet tot degenen behoort die het gebruik van interne controle door de accountant zonder meer veroordelen. (De doorbraak dienaangaande vond eerst na de Tweede Wereldoorlog plaats – AFT.)

Ten slotte wijst Polak op het belang, zowel voor de actuaris als voor de controlerend accountant, bij het opstellen van een organische winstrekening ('welke – meer dan de officieele L1 – kijk

geeft op de resultaten van het bedrijf en op de splitsing van dit resultaat naar zijn factoren'). Door samenwerking van beide deskundigen valt op dit terrein nog veel te bereiken, ook voor het bedrijf.

Dr. A. Smeenk reageert op het artikel 'De rentekosten in het kader der theorie van de vervangingswaarde' van Van der Schroeff (zie het historisch verslag in het MAB van juli/augustus 1940). Smeenk acht het inconsequent dat Van der Schroeff voor kleinere bedrijven een hogere leenrente als 'vervangingswaarde' neemt – dan de heersende rentevoet (zonder risicopremie) – maar voor 'de meer risquante bedrijven', welke een hogere rente moeten betalen vanwege het risico dat de geldgever loopt, desondanks de (lagere) heersende rentevoet aanhoudt. Een zelfde inconsequentie ziet Smeenk bij het berekenen van rente over het eigen vermogen. Aandeelhouders lopen een groter risico dan obligatiehouders, dus zou zijns inziens de vervangingswaarde van die rente hoger moeten zijn dan de heersende leenrente.

Van der Schroeff antwoordt in een naschrift dat de kritiek van Smeenk niet juist is. In diens voorbeeld van 'de meer risquante bedrijven' bestaat de rentevergoeding uit een vergoeding voor het offer dat door de spaarder bij het afstaan van zijn vermogen wordt gebracht *en een risicopremie*. In die risicopremie dient men een aanspraak op de ondernemerspremie te zien, hetgeen als zodanig geen deel van de kosten kan zijn. De risicopremie maakt wel deel uit van het inkomen van de spaarder, maar niet van zijn offer. Bij kleine bedrijven is de hogere rentevoet geen gevolg van een opslag van risicopremie, doch een consequentie van de structureel geringere toegankelijkheid tot de vermogensmarkt. Daarom is die hogere rentevoet wel te beschouwen als de vervangingswaarde. Aldus Van der Schroeff.